

Bispen på Børglum og hans frænde

Nu er vi oppe i Jylland, helt oven for Vildmosen. Vi kan høre »Vestervovvov«, høre hvor det ruller, det er ganske nærved, men foran os løfter sig en stor sandhøjde, den har vi længe set, og vi kører endnu hen imod den, langsommelig kører vi i det dybe sand. Oppe på sandhøjden ligger en stor, gammel gård, det er Børglum Kloster, den største fløj er endnu kirken, derop kommer vi nu i den sildige aften, men vejret er klart, det er lyse nætter. Man ser så langt, så langt vidt omkring, over mark og mose ned til Aalborg fjord, over hede og eng, lige ud over det mørkeblå hav.

Nu er vi deroppe, nu rumler vi ind mellem lo og lade og svinger om ind ad porten til den gamle borggård hvor lindetræerne står i række langs muren. Der har de ly for vind og vejr, derfor gror de så grenene næsten skjuler vinduerne.

Vi går op ad den stenlagte vindeltrappe, vi går hen ad de lange gange under det bjælkeværks loft, vinden suser her så underligt, ude eller inde, man ved ikke rigtig hvor det er, og så fortæller man – ja, man fortæller så meget, man ser så meget når man er bange eller vil gøre andre bange. De gamle, afdøde kannikker, siger man, glider stille forbi os ind i kirken hvor messen synges, man kan høre det i vindens sus. Man bliver så underlig stemt derved, man tænker på de gamle tider – tænker så at man er i den gamle tid.

– Der er stranding på kysten, bispens folk er dernede, de skånedes ikke dem havet skånedes. Søen skyller bort det røde blod som flød fra de knuste pander. Det strandede gods er bispens, og der er meget gods. Søen ruller op anker og tønne, fyldt med kostelig vin til klosterets kælder, og i den er allerede fuldt op af øl og mjød. Der er fuldt op i køkkenet af fældede dyr, af pølse og skinke. I dammene derude svømmer den fede brasen og den lækre karusse. Bispen på Børglum er en mægtig mand, han har land i eje, og mere vil han vinde; alt må bøje sig for Oluf Glob. I Thy er død hans rige frænde. »Frænde er frænde værst«, det må enken dernede sande. Hendes husbond rådede dér over det hele land, kun ikke over det gejstlige gods. Sønnen er i fremmed land, alt som dreng sendtes han derud at lære fremmed skik, som hans hu stod til. I åringer hørtes ikke fra ham, måske er han lagt i sin grav og kommer altså aldrig hjem at råde hvor nu hans mor råder.

»Hvad, skal kvinde råde?« siger bispen. Han sender hende stævning og lader hende kalde til tinge; men hvad hjælper ham det? Hun veg aldrig af fra loven, og hun har styrke i sin retfærdige sag.

Bisp Oluf til Børglum, hvad pønser du på? Hvad skriver du ned på det blanke pergament? Hvad gemmer det under segl og bånd idet du giver det til rytter og svend der rider med det af sted ud af landet, langvejs bort, til pavens by?

Det er løvfaldstid, strandingstid. Nu kommer den isnende vinter.

Tvende gange kom den, nu sidst kommer den heroppe med velkomst til rytter og svend der med paveligt brev vender hjem fra Rom, bandbrev over enken der turde krænke den fromme bisp. »Forbandelse være over hende og alt hvad hendes er! Udstødt være hun af kirke og menighed! Ingen yde hende hjælpsom hånd, frænder og venner sky hende som pest og spedalskhed!«

»Det skal knækkes som ikke vil bøjes!« siger bispen på Børglum.

De slipper hende allesammen, men hun slipper ikke sin Gud, han er hende værn og væрге.

Et eneste tyende, en gammel pige, bliver hende tro. Med hende går hun bag ploven, og kornet gror skønt jorden er forbandet af pave og bisp.

»Du helvedes barn! Jeg skal dog få min vilje!« siger Børglums bisp, »nu rører jeg dig med pavens hånd, til stævning og dom!«

Da spænder hun for vognen de to sidste okser hun ejer, sætter sig op med sin pige og kører hen over heden, ud af det danske land. Hun kommer som fremmed til fremmede folk, hvor fremmed tungemål tales, fremmed skik bliver øvet, langt bort, hvor de grønne høje løfter sig til bjerge, og vinen gror. Der kommer rejsende købmænd, de spejder angst fra deres varebelæssede vogne, frygter for overfald af røveriddernes svende. De to fattige kvinder på det usselige køretøj, trukket af to sorte okser, kører trygt i den usikre hulvej og i de tætte skove. Det er i Franken, her møder hun en stadselig ridder, ham følger tolv stridsklædte svende. Han standser og ser på det underlige tog og spørger de to kvinder om deres rejses mål, og fra hvilket land de kommer. Da nævner den yngste Thy i Danmark, melder sin sorg og elende, og snart får det ende, Vorherre har ledet det så. Den fremmede ridder er hendes søn. Han rækker hende hånden, han tager hende i favn, og moren græder, det kunne hun ikke i åringer, men vel bide sig i læben så de varme blodsdråber piblede frem.

Det er løvfaldstid, det er strandingstid, havet ruller vinfade i land til bispens kælder og køkken. Der braser over flammen det spiddede vildt, deroppe er lunt inden døre nu da vinteren bider på. Der høres nyt: Jens Glob til Thy er vendt hjem med sin mor. Jens Glob gør stævning, han stævner bispen for gejstlig ret og lands lov og ret.

»Det skal hjælpe ham stort!« siger bispen. »Lad bare din trætte fare, ridder Jens!«

Det er løvfaldstid i det næste år, det er strandingstid, nu kommer den isnende vinter. De hvide bier sværmer, de stikker i ansigtet til de selv smelter.

Det er friskt vejr i dag, siger folk når de har været uden for døren. Jens Glob står i tanker så han svier sin side kjole, ja, brænder hul i den.

»Du Børglums bisp! Jeg magter dig dog! Under pavens kappe kan loven ikke nå dig, men Jens Glob skal nå dig!«

Så skriver han et brev til sin svoger, hr. Oluf Hase i Salling, stævner ham til at komme juleaften tilottesang i Hvidberg Kirke. Derovre skal bispen læse messe, derfor rejser han fra Børglum til Thyland, det kender og ved Jens Glob.

Eng og mose ligger med is og sne, de bærer både hest og rytter, det hele tog, bispen med klerke og svende. De rider den korteste vej mellem de skøre rør hvor vinden suser sørgeligt. Blæs i din messingtrompet, du ræveskindsklædte spillemand! Det klinger godt i den klare luft. Så rider de over hede og mose, fatamorganas enghave i den varme sommerdag, sydpå, de vil til Hvidberg Kirke.

Vinden blæser stærkere i sin trompet, den blæser en storm, et Guds vejr, det vokser i voldelig vælde. Til Guds hus i det Guds vejr går det af sted. Guds hus står fast, men det Guds vejr farer hen over mark og mose, over fjord og hav. Børglum bisp når til kirke, det magter nok næppe hr. Oluf Hase ihvor skrappt han rider. Han kommer med sine mænd hinsides fjorden Jens Glob til hjælp, nu bispen skal stævnes for den højestes dom.

Guds hus er retssalen, alterbordet rettergangsborde. Lysene er alt tændte i de svære messingstager. Stormen læser op klage og dom. Det suser i luften, over mose og hede, over de rullende vande. Ingen færge sætter over fjorden i sligt Guds vejr.

Oluf Hase står ved Ottesund. Der afskediger han sine mænd, skænker dem hest og harnisk, giver dem orlov at drage hjem og hilsen til sin hustru. Alene vil han friste sit liv i det brusende vand. Men de skal vidne for ham at det ikke er hans skyld Jens Glob står uden undsætning i Hvidberg Kirke. De trofaste svende slipper ham ikke, de følger ham ud i det dybe vand. De ti skylles bort, Oluf Hase selv og to af hans smådrengene når den anden bred; endnu har de fire mil at ride.

Det er midnat forbi, det er julenat. Vinden har lagt sig, kirken er oplyst. Det strålende skær skinner gennem ruderne ud over eng og hede. Ottesangen er endt for længst. I Guds hus er det stille, man kan høre vokset dryppe fra lyset på gulvets sten. Nu kommer Oluf Hase.

I våbenhuset byder Jens Glob ham »goddag, nu har jeg forliget mig med bispen!«

»Det har du gjort?« siger Oluf, »da skal hverken du eller bispen komme med livet fra kirken!« Og sværdet farer af skeden, og Oluf Hase slår til så planken splintres i kirkens dør, den Jens Glob slår imellem ham og sig.

»Hold inde, kære svoger, se først på forliget! Jeg har slaget bispen og alle hans mænd. De siger ikke et muk mere i den hele sag, og jeg ikke heller om al den uret der er sket min mor!« Tanderne i lysene på alteret skinner så røde, men rødere skinner det fra gulvet; dér ligger i blod bispen med kløvet pande, og dræbt ligger alle hans svende. Der er lydløst og stille i den hellige julenat.

Men tredje juledags aften ringer i Børglum Kloster klokkerne til lig. Den dræbte bisp og de slagte svende bliver stillet til skue under en sort baldakin med flormsvøbte kandelabrer. I sølvorskåbe, med krumstav i de magtløse hænder, ligger den døde, den engang mægtige herre. Røgelsen dufter, munkene synger. Det klinger som klage, det klinger som en vredens og fordømmelsens dom som må den høres vidt over land, båret af vinden, sunget med af vinden. Den lægger sig vel til hvile, men aldrig dør den, altid hæver den sig igen og synger sine sange, synger dem ind i vor tid, synger heroppe om bispen på Børglum og hans hårde frænde. Det høres i den mørke nat, høres af den frygtsomme bonde som på den tunge sandvej kører forbi Børglum Kloster, høres af den lyttende søvnløse i Børglums tykmurede stuer, og derfor pusler det i de lange, lydskingrende gange der fører hen til kirken, hvis tilmurede indgang længst er tillukket, men ikke for overtroens øjne. De ser endnu døren der, og den åbner sig, lysene fra kirkens messingkroner skinner, røgelsen dufter, kirken stråler i fortids pragt, munkene synger messe over den dræbte bisp der ligger i sølvorskåbe, med bispestav i sin magtløse hånd, og fra hans blege, stolte pande skinner den blodige vunde, den skinner som ild. Det er verdens sind og onde lyster som brænder ud.

Synk i graven, synk i nat og glemsel, uhyggelige minder fra gamle dage!

Hør vindens kast, den døver det rullende hav. Det er en storm derude der vil koste menneskers liv! Havet har ikke skiftet sind med den nye tid. Det er i nat bare mund til at sluge, i morgen måske klart øje til at spejle sig i, som i gammel tid, den vi nu har begravet. Sov blideligt om du mægter det!

Nu er det morgen.

Den nye tid skinner med solskin ind i stuen. Vinden tager tag endnu. Der meldes om stranding, som i gammel tid.

I nat, dernede ved Løkken, den lille fiskerby med røde tage, vi ser den fra vinduerne heroppe, er strandet et skib. Det stødte på noget ude, men redningsraketten bandt bro mellem vraget og det faste land, frelst blev alle der var ombord, de kom i land og til sengs. I dag er de

indbudt på Børglum Kloster. I de hyggelige stuer vil de finde gæstfrihed og møde milde øjne, kan hilses i deres eget lands sprog. Fra klaveret klinger hjemlandets melodier, og før disse er endt, bruser en anden streng, lydløs og dog så klangfuld og sikker: Tankebudstikken når til de skibbrudnes hjem i fremmed land og melder om deres frelse. Da føler sindet sig let, da kan der trædes en dans ved gildet i aften i Børglums borgestue. Vals og langtur vil vi træde, og sange skal synges om Danmark og »den tapre landsoldat« i den nye tid. Velsignet være du! Nye tid, rid på den rensede luftstrøm sommer i by! Lad dine solstråler lyse ind i hjerter og tanker! På din strålende grund svæver forbi de mørke sagn fra de hårde, de strenge tider!